

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor SOČ: 16 – HISTORIE

HUDBA JE TAKÉ ZBRAŇ: OSUDY VOJÁKŮ-MUZIKANTŮ Z BUZULUKU

MUSIC PLATOON OF THE FIRST CZECHOSLOVAK INDEPENDENT FIELD BATTALION IN BUZULUK

Autor:

Jiří Klůc

Škola:

Gymnázium Ostrov,

Studentská 1205, 363 01 Ostrov

Vedoucí práce:

Mgr. Ivan Machek

Sokolov 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval samostatně a použil jsem pouze podklady (literaturu, projekty, SW atd.) uvedené v seznamu vloženém v práci SOČ.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné. Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Sokolově dne 5. dubna 2015

podpis:

Anotace

Práce se zabývá historií hudební čety v Buzuluku, která byla součástí 1. čs. samostatného polního praporu v Sovětském svazu za druhé světové války. Zásadní pozornost práce věnuje životním osudům příslušníků této čety.

Tato studie vznikla na základě mnohých podkladů - psaných pramenů uložených v českých a slovenských archivech, fotografií a dalších dokumentů zachovaných v archivech rodin příslušníků hudební čety.

Práce si klade za cíl syntetizovat informace o hudební četě a jejích příslušníků a především připomenout příjemnější chvíle vojáků, kteří bojovali proti fašismu za osvobození naší vlasti ve druhé světové válce.

Klíčová slova

Čs. vojenská jednotka v SSSR, vojenská hudba, hudba v Buzuluku, bitva o Sokolovo

Annotation

The work deals with the history of music platoon in Buzuluk, which was the part of the 1st Czechoslovak independent field battalion in the Soviet Union during the World War II. Principal attention of this work is devoted to the life stories of the members in this music squad.

This study was based on many documents - written texts stored in the Czech and Slovak archives, photos and other documents preserved in the families archives of the musical platoon.

The main aim of this work is to synthesize information about the musical platoon and its members and particularly recall pleasant moments the soldiers who fought against fascism for the liberation of our country in World War II.

Keywords

Czechoslovak military units in the USSR (1942-1945), military music, music in Buzuluk, battle of Sokolovo

OBSAH

ÚVOD	6
ČÁST I. – HUDEBNÍ TĚLESO V BUZULUKU.....	7
Úvod do dějin vojenské hudby.....	7
Hudební četa v Buzuluku	8
ČÁST II. – PORTRÉTY HUDEBNÍKŮ.....	11
Bolard Josef - trubka	11
Borský/Bergman Heřman - bubny.....	11
Brechler Petr – lesní roh.....	12
Eckstein/Erban Vojtěch - zpěv	12
Hába Josef	12
Hladík Sigmund – klarinet	13
Kačerek Alois – klarinet, velitel hudební čety	13
Kaufman Václav – tenor.....	14
Neumann/Najman Josef – trubka	15
Poláček Alexander - pozoun.....	15
Edvín Scharf/Šafář - housle.....	15
Schick/Šik Vojtěch - housle	16
Silan/Silbiger Arnošt - harmonika.....	16
Šebl Horymír – violoncello	16
Tesařík Richard - zpěv	17
Traubmann/Toman Ervín – klavír.....	18
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	20
SEZNAM PŘÍLOH:	21
PŘÍLOHY.....	24

ÚVOD

V současné době je trend zabývat se okolnostmi válečné historie související se zahraničním odbojem na Západě. Bohužel, téma československé vojenské jednotky v Sovětském svazu je dnes velmi opomíjeno, tedy i dějiny hudební čety, které jsou popisovány v této práci. Toto téměř nepopsané a zapomenuté téma dějin čs. vojenské jednotky vzbudilo můj zájem natolik, že jsem se pustil do bádání a výsledkem je právě tato práce.

O činnosti muzikantů v Buzuluku v roce 1942 bylo napsáno jen velice málo, a i to pouze útržkovitě. Žádná publikace zatím na toto téma nevyšla. Hlavním zdrojem pro můj výzkum byl fond 1. čs. samostatného polního praporu v Sovětském svazu (SSSR-II) uložený ve Vojenském historickém archivu (VHA). Nejvíce informací jsem našel především ve válečném deníku¹ a praporních rozkazech.² Informace o členech hudební skupiny se nacházejí opět především ve VHA, a to fondech evidence osob sloužících ve 2. světové válce v čs. zahraniční armádě, kmenových listů a fondu číslo 24 – kvalifikačních listinách, a ve sbírkách kmenových dokladů uložených ve Vojenském historickém archivu Bratislava i Vojenského archivu – centrální registratury Trnava. Ale cenným zdrojem informací pro mě byl i fond Policejního ředitelství uložený v Národním archivu³ a fond, resp. sbírka soutěžních vzpomínkových prací Českého svazu protifašistických bojovníků uložený tamtéž.

V dostupné literatuře jsem našel zmínku o hudební četě samotné pouze v publikaci s názvem *Vojenské fanfáry nad Vltavou*⁴. Stručná historie počátečního vývoje hudby v čs. vojenské jednotce je popsána v publikaci hudebního publicisty Jaroslava Jiráka z roku 1959.⁵ Ten se však věnuje především osudu Víta Nejedlého, který se stal příslušníkem čs. voj. jednotky později.

Měl jsem k dispozici i vzpomínky dvou členů hudební čety z Buzuluku, z nichž jeden je ještě naživu. Pokusil jsem se tedy formou orální historie zachytit každodennost vojáků.

Tato práce je rozdělena na dvě části. V té první najde čtenář historii hudební čety v Buzuluku, poté následují krátké životopisy vojáků, kteří se v hudbě angažovali.

¹ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha (dále jen VÚA-VHA Praha), fond (f.) SSSR-II, sign. 7/1, inv. č. 13.

² VÚA-VHA Praha, f. SSSR-II, sign. 15/3-4, inv. č. 39-40.

³ Národní archiv Praha (dále jen NA Praha), f. Policejní ředitelství (PŘ) – všeobecná spisovna.

⁴ BÍLEK, Jiří – HODÍK, Milan – PEŠEK, Bohumil: *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. 1. vyd. Praha: Avis, 2008. 110 s. ISBN 978-80-7278-447-9

⁵ JIRÁNEK, Jaroslav: *Vít Nejedlý: Z historie bojů o novou, socialistickou kulturu*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. 528 s.

ČÁST I. – HUDEBNÍ TĚLESO V BUZULUKU

Úvod do dějin vojenské hudby

Počátky vojenské hudby sahají až do dávných dob starověku, kdy byly pro povzbuzení mužstva a k zastrašení nepřítele využívány rohy, bubny či trubky. Použití hudby při dobývání města Jericho je zmíněno i ve Starém zákoně⁶, kdy plnilo funkci signalizační. V období třicetileté války dostala hudba zcela nový náboj, protože se poprvé objevuje její určitá systemizace.

Na utváření podoby vojenské hudby na našem území měla v 17. století velký vliv turecká janičářská hudba, kterou tvořili elitní vojáci určené k osobní ochraně sultána. V Praze vznikla u Pražského posádkového pluku hraběte O'Gilvyho již počátkem 18. století vojenská kapela. Od roku 1777 se upřesňuje systemizace hudby a přijímání muzikantů stanovením podmínek pro zajišťování náboru dorostu, jeho vycvičení a školení.⁷ Na začátku 19. století již rakouská hudba disponuje 120 orchestry, 58 z nich patřilo pěchotě.⁸ Postupně se vojenská kapela stala součástí všech druhů rakouského vojska – pěchoty, polních myslivců, císařských myslivců, bosnohercegovské pěchoty, zeměbranských pěších útvarů, dělostřelectva, jezdeckých pluků a válečného loďstva. Reforma z roku 1851, která znamenala úplnou reorganizaci vojenských hudebních těles, unifikovala dělení hudebníků na vojáky z povolání a v základní službě. Došlo k ustanovení funkce kapelníka, civilisty, který byl zodpovědný za profesní úroveň orchestru, a bubeníka, který řídil pochodující kapelu i všechny služební produkce.⁹ Vystupování orchestrů mělo značný vliv na vznik lidových dechových orchestrů i celkový vývoj dechovky. V roce 1860 rakouská armáda registrovala již 164 plukovních orchestrů, v nichž sloužilo okolo pěti tisíc muzikantů všech národností. Na našem území jich působilo 22.¹⁰

Po vzniku samostatného Československa většina hudebníků české národnosti vytvořila posádkové a později plukovní hudby. Vznikl tzv. inspektorát vojenských hudeb, roku 1923 byla v Praze založena Vojenská hudební škola.¹¹ Status kapelníka byl změněn na zařazení do funkce vojenského úředníka v důstojnické hodnosti, pozice bubeníka byla zrušena a nahrazena titulem dirigent. Plukovní kapely doprovázely jednotku při přesunech, cvičeních, hrály při pořadovém výcviku nováčků. Zúčastnily se veřejných oslav vzniku republiky, výročí bitev legionářů či státních pohřbů.¹² Společně s okupací po 15. březnu 1939 došlo k rozpuštění československé armády a tedy i vojenské hudby. V době Protektorátu bylo

⁶ BÍLEK, Jiří – HODÍK, Milan – PEŠEK, Bohumil: *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. 1. vyd. Praha: Avis, 2008. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 4.

⁷ Tamtéž, s. 14.

⁸ VIČAROVÁ, Eva: *Rakouská vojenská hudba 19. století a Olomouc*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, ISBN 80-244-0401-X, s. 24.

⁹ Tamtéž, s. 34.

¹⁰ BÍLEK, Jiří – HODÍK, Milan – PEŠEK, Bohumil: c. d., s. 16.

¹¹ *Místo úvodu*. Kavk.cz [online]. [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: http://www.kavk.cz/z_historie_skoly.html

¹² HRUŠKA, Tomáš: *Vojenská hudba v Brně, její historie a význam pro kulturní život města: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2012, s. 43.

zřízeno v rámci vládního vojska 12 praporečních hudeb po čtyřiceti muzikantech. Vojenské hudby vznikaly také při organizaci československé armády v zahraničí...

Hudební četa v Buzuluku

Hudba v Buzuluku se začala formovat již od počátků vzniku čs. vojenské jednotky v Sovětském svazu. Mezi příjíždějícím osobami do tohoto ruského města bylo i mnoho těch, kteří měli nějaký vztah k hudbě, ať to byla jejich předválečná profese nebo jen koníček.

První zmínku o formování hudby najdeme ve válečném deníku z 23. února 1942, kde se nachází malá poznámka „Organizování hudby“.¹³ Druhá pochází z 24. března 1942, kdy k tomuto dni oficiálně určil velitel jednotky Ludvík Svoboda pět vojáků hudebníky.¹⁴ Velitelem jmenoval rtm. Aloise Kačerka ze zákopnické roty, dalšími muzikanty čet. Josefa Bolarda (zákopnická rota), des. Ervína Traubmanna (kanony proti útočné vazbě), voj. Heřmana Bergmanna-Borského (zákopnická rota) a Edvína Scharfa-Šafáře (zákopnická rota).

„Jmenování budou ubytování v rajonu minometné roty, která má dozor nad jejich ubytováním. Kmenově a ve stavu živených zůstanou zatím ve stavu svých rot, kde se zúčastňují vojenského zaměstnání. V úterý a v pátek odpoledne mají služební volno k hudebním zkouškám.“¹⁵

Oficiálně pak došlo ke zřízení hudební čety v rámci štábní roty praporečním rozkazem č. 87 dne 13. dubna 1942.¹⁶ K výše uvedeným pěti mužům přibyli další dva – Zoltán Berkovič a Petr Brechler.

„Byl jsem zavolán k por. Bedřichovi, který se mne zeptal, zda-li by se nedal vytvořit hudební kroužek z našich vojáků. (...) Mám dojem, že byste se o to mohl pokusit. (...) To by nebylo špatné, jde jen o to, najdu-li dost dobrých hudebníků, odpověděl jsem. Právě kvůli tomu jsem Vás zavolal, obejděte po večerech všechny roty, sepište všechny ty, kteří umějí na něco hrát a měli by zájem ve volných chvílích se hudbou zajímat.“¹⁷

„Z jednoho závodního klubu se nám podařilo získat větší množství dechových nástrojů, a protože jsme věděli, že Svoboda by si velmi přál mít vojenskou kutálku, pokusili jsme se secvičit pochod „Pětatřicátníci“. Já jsem na trubku hrát uměl, ale někteří jiní na žádný dechový nástroj neuměli. Přesto jsme v předvečer vojenské přehlídky tento pochod zahráli Svobodovi pod okny jeho bytu. Svoboda vyšel ven, pogrataloval nám a prohlásil, že na druhý den musíme účinkovat na zmíněné přehlídce. My jsme však nic dalšího neuměli a hráli ty „Pětatřicátníky“ pořád dokola. Po přehlídce si nás Svoboda zavolal a ptal se, proč jsme hráli

¹³ VÚA-VHA Praha, f. SSSR-II, sign. 7/1, inv. č. 13. Válečný deník, 23. 2. 1942.

¹⁴ VÚA-VHA Praha, f. SSSR-II, sign. 15/3, inv. č. 39. Praporeční rozkaz ze dne 24. 3. 1942.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž, Praporeční rozkaz č. 87 ze dne 13. 4. 1942.

¹⁷ NA Praha, f. Ústřední výbor Svazu protifašistických bojovníků (dále jen SPB) karton soutěž 2535 Bolard Josef, s. 1

*pořád to samé a my jsme po pravdě řekli, že nástroje máme jen pár dní a že nacvičovat můžeme jen výjimečně v osobním volnu.*¹⁸

Dne 23. dubna byli k četě přiděleni Erich Schick a Josef Najman a četa tak měla devět osob. Již o tři dny později se konal v 11.00 první koncert v klubu kasáren a další následoval tamtéž 3. května.¹⁹ Vznikla tak tradice nedělních koncertů.

Hudebníci hráli i při výjimečných událostech čs. vojenské jednotky, jako byla návštěva komunistických poslanců v květnu 1942 nebo návštěvě ministra Národní obrany Sergeje Ingra v červenci téhož roku. Dne 16. července odjeli hudebníci a zpěváci, včetně těch, kteří nebyli příslušníky hudební čety do Kujbyševa za účelem nahrání českých a slovenských písní pro Kujbyševský rozhlas, jenž zahájil 18. července 1942 každou sobotu večer pravidelné vysílání v českém jazyce. Celé hudební těleso se postupně rozrůstalo a členy se stali i mladí kluci, patnáctiletý Sigmund Hladík a 23. července o rok starší Vladimír Vrbenský, oba jako vojíni-elévové.

Vystupovalo se ale prakticky při všem. Chvilé výcviku se snažili zpříjemnit při obědích anebo dokonce při závodech ve vrhu granátem. V listopadu 1942 měla četa již 26 členů, její počet se snížil 7. ledna 1943, kdy byli muzikanti přemístěni k bojovým jednotkám a zůstalo pouze deset osob. Bylo třeba znovu najít hudební talenty přicházející k jednotce.

Pro mnohé může být překvapením, že v Buzuluku vznikla i píseň, povědomá všem, kteří zažili základní vojenskou službu, „Směr Praha“ (Přes spáleniště...). Text napsal Jan Mareš, který požádal muzikanty o zhudebnění. Chtěl ji věnovat plk. Svobodovi jako Vánoční dar. Píseň skutečně zkomponoval Ervín Traubmann-Toman ve čtyřčtvrtečním taktu. Píseň se však později ztratila a nebyla nikdy nalezena. Bylo proto rozhodnuto o vzniku nového pochodu s využitím refrénu z původního textu. Hudbu složil nejen Traubmann, jak je v pramenech uváděno, ale na vzniku měli podíl i další členové hudební čety, především Edvín Šafář a Alois Kačerek. Jan Mareš poté dopsal ke skladbě slova a pochod byl na světě.²⁰ *„Vzhledem k tomu, že na tomto pochodu byl zúčastněn náš malý kolektiv, myslím, že není správné, uvádí-li se ještě dnes jeho autorem Traubman. Má-li býti autorem jen jeden člověk, pak by musel přijíti na veřejnost s hotovou věcí, což v tomto případě, i když neupírám Traubmanovy zásluhy o tento pochod, nebylo. Pak by bylo nutno uváděti jako spoluautora Scharfa, Kačerka i druhých, kteří měli na stvoření tohoto pochodu nemalou zásluhu. Autorem slov je bezesporu Mareš, ale o jeho melodii se zasloužil užší kroužek hudebníků 1. čsl. samostatného praporu v SSSR.*²¹

Po boji u Sokolova hrála 9. května 1943 šestnáctičlenná hudební skupina na Všeslovanském mítinku v Moskvě. V Novochopersku se v tu dobu začal formovat 1. čs.

¹⁸ Vzpomínky Heřmana Borského, archiv autora.

¹⁹ VÚA-VHA Praha, f. SSSR-II, sign. 7/1, inv. č. 13, Válečný deník.

²⁰ NA Praha, f. ÚV SPB, soutěž 2535 Bolard Josef, s. 2-4.

²¹ Tamtéž.

samostatná brigáda, dne 19. května nastoupil k jednotce hudební skladatel Vít Nejedlý²², který postavil dechový (27 osob), malý symfonický orchestr (17 osob) a pěvecký sbor (40 osob). Hudbu doprovázel také recitační, taneční a pěvecký soubor. V září 1943 měl premiéru pořad „Do boje Slované“, který zaznamenal velký úspěch. V lednu 1944, po bojích u Kyjeva a pravobřežní Ukrajiny, došlo k rozpuštění hudební čety, protože její členové většinou plnili úkoly při týlovém zabezpečení jednotek.

Při vzniku 1. čs. armádního sboru posílili hudbu volynští Češi. Postupně vznikla samostatná hudba u 1., 3. čs. brigády i u náhradního pluku. U každého praporu, roty nebo baterie navíc vznikala menší hudební tělesa. Perličkou byla cikánská kapela 2. praporu 1. čs. brigády.²³ Dne 21. září 1944 měl premiéru pořad „Přicházíme ze Sovětského svazu“. Poprvé vystoupili hudebníci na vlastní půdě při pohřbu generála Jaroslava Sázavského 7. října, první koncert se konal v obci Lodomírová na Slovensku 11. prosince 1944. Po smrti Víta Nejedlého převzal funkci hlavního dirigenta Ervín Toman, uměleckým vedoucím se stal Ervín Šafář. V únoru 1945 vznikla hudba nově vzniklé 4. čs. brigády, kterou tvořili především hudebníci ze Slovenska. Na konci války tak v rámci 1. čs. armádního sboru působily orchestry u každé ze čtyř brigád v počtu 35-40 hudebníků. Při velitelství sboru působil Armádní umělecký soubor, který od dubna 1945 nesl jméno Víta Nejedlého.

²² Vít Nejedlý se narodil 22. června 1912 v Praze do rodiny komunistického historika Zdeňka Nejedlého. Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a konzervatoř ve hře na klavír. V roce 1939 emigroval s rodinou do Sovětského svazu. Od května 1943 se angažoval v hudebním tělese čs. vojenské jednotky. V prosinci 1944 onemocněl tyfem, na který 2. ledna 1945 zemřel.

²³ BÍLEK, Jiří – HODÍK, Milan – PEŠEK, Bohumil: c. d., s. 75.

ČÁST II. – PORTRÉTY HUDEBNÍKŮ²⁴

Bolard Josef - trubka

Narodil se 20. října 1902 v Praze-Libni do rodiny Antonína Bolarda a jeho ženy Růženy, rozené Jakubové. Před vstupem do čs. vojenské jednotky pracoval v družstvu Reflektor, se kterým odjel ve 30. letech do SSSR. V Buzuluku byl odveden 16. února 1942 a zařazen ke spojovací četě. V hudební četě působil od jejích počátků, stal se jedním ze zakládajících členů. Boje u Sokolova se podle publikace M. Brože nezúčastnil, protože měl být 26. 1. 1943 přeřazen k náhradní rotě.²⁵ To se však v pramenech nepodařilo ověřit. Každopádně víme, že se zúčastnil všech dalších bojů čs. jednotky na východní frontě. V řadách hudební čety poté zastával funkci účetního rotmistra. Válku zakončil v hodnosti rotmistra. Až do odchodu do důchodu pracoval jako technik krajského filmového podniku. Žil v Praze-Holešovicích.

Borský/Bergman Heřman - bubny

Narodil se 22. dubna 1917 v Bohumíně. Otce vůbec nezažil, zemřel čtyři dny před Heřmanovým narozením, a matka, když mu byl rok a půl. Vychovávala ho proto rodina jeho strýce. Po vyučení na elektromechanika měl dlouho problémy najít zaměstnání. Přivydělával si tak jako závozník nebo správce tenisových kurtů. Před vypuknutí války navazoval jako člen Sociálně-demokratické mládeže kontakty s komunistickými organizacemi za účelem vytvoření jednotné protinacistické fronty. Před válkou byl rovněž dva roky aktivním členem Sokola.

Po okupaci emigroval do Polska, kde se hlásil do Čs. legionu, avšak z politických důvodů přijat nebyl. Poté se po vypuknutí války pěšky přesunul na východ. Až do ledna 1940 pracoval na zemědělství v českých vesnicích na Volyni. Před odjezdem do Buzuluku pracoval v sovchozní elektrárně jako elektrotechnik. Dne 10. února 1942 byl odveden pod kmenovým číslem 147/m. Jeho žena později také vstoupila do jednotky.²⁶ Ve funkci spojaře spojovací čety se zúčastnil všech bojů od Kyjeva až do Prahy. Byl jednou zraněn. Válku zakončil v hodnosti podporučíka. Jeho nevlastní rodiče nepřežili věznění v koncentračních táborech.

Po válce zůstal v armádě, sloužil mimo jiné u obranného zpravodajství, u dalších útvarů a vojenských oddělení civilních úřadů. Do výslužby odešel v hodnosti plukovníka.

Vyznamenání: Čs. válečný kříž 1939, Čs. vojenská pamětní medaile se štítkem SSSR, sovětská medaile Za vítězství nad Německem 1941 – 1945, Čs. vojenská medaile Za zásluhy, stříbrná medaile Řádu za svobodu, sovětská medaile Za osvobození Prahy, Polský válečný kříž, medaile Za zásluhy o obranu, Řád rudé hvězdy (1957) a Dukelská pamětní medaile.

²⁴ Pokud není uvedeno jinak, v této části čerpal autor z dochovaných kmenových listů a kvalifikačních listin ve VÚA-VHA Praha a kmenových dokladů Vojenského historického archivu Bratislava i Vojenského archivu – centrální registratury Trnava, protože jejich uvedením by poznámkový aparát nabyl nepřiměřeného rozsahu vzhledem k rozsahu vlastního textu.

²⁵ BROŽ, Miroslav: *Hrdinové od Sokolova*. 2. vyd. Praha: Avis, 2006. 532 s. ISBN 80-7278-365-3, s. 43.

²⁶ Maria Bergmannová (*15. 6. 1922 Nikolajevka, SSSR), odvedena 18. června 1943 v Buzuluku, kmenové číslo 6765/ž, národnost ruská, sloužila v důstojnické jídelně.

Brechler Petr – lesní roh

Narodil se 23. srpna 1902 v Moskvě (Rusko). V Buzuluku byl odveden 14. února 1942 pod kmenovým číslem 254/m. U hudby sloužil do konce války.

Eckstein/Erban Vojtěch - zpěv

Tento významný poválečný politik a spisovatel se narodil 19. srpna 1913 v Praze do rodiny židovského původu. Po maturitě na reálném gymnáziu vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Začal se angažovat v komunistické mládeži, po okupaci se stal redaktorem ilegálního mládežnického časopisu. Právě kvůli této činnosti byl donucen emigrovat a přes Polsko se v září 1939 dostal do SSSR, kde pracoval jako zemědělský technik a učitel němčiny.²⁷ Na počátku roku 1942 odjel do Buzuluku a dne 10. února byl odveden. Absolvoval školu pro důstojníky v záloze a průzkumnický kurz. Na frontu k Sokolovu odjel ve funkci zpravodajského důstojníka praporu. Za projevené hrdinství obdržel Čs. válečný kříž a sovětský Řád rudé hvězdy. Později při reorganizaci jednotky byl jmenován zástupcem náčelníka a v lednu 1944 náčelníkem zpravodajského oddělení štábu 1. čs. samostatné brigády. V první den karpatsko-dukelské operace utrpěl těžké zranění, přišel o pravé oko a léčil se až do jara 1945. Poté do konce války působil na štábu sboru. Během svého působení v jednotce navázal kontakty se sovětskými zpravodajskými orgány.²⁸

Dne 21. října 1945 se za ČSSD stal poslancem porevolučního (prozatímního) Národního shromáždění, ve kterém zastával post předsedy branného výboru. V sociální demokracii byl zástupcem generálního tajemníka, současně však také agentem KSČ uvnitř strany. Ve volbách 1946 byl opět zvolen poslancem až do 29. května 1948. V 50. letech se zapojil do akce Státní bezpečnosti proti bývalým soc. demokratům. Poté pracoval jako šéfredaktor nakladatelství Academia, angažoval se ve Svazu protifašistických bojovníků. Od listopadu 1971 do října 1976 zastával opět funkci poslance Federálního shromáždění. Měl velký podíl na vzniku knihy Ludvíka Svobody „Z Buzuluku do Prahy“²⁹, jeho vlastní memoáry vyšly poprvé v roce 1966, podruhé o sedmáct let později.³⁰ O svém působení u hudebního tělesa se však v knize nezmiňuje. Zemřel jako plukovník v záloze 28. ledna 1981.

Hába Josef

Narodil se 19. března 1912 ve Straklově Českém na Volyni. Vychodil pouze dvě třídy obecné školy, poté pomáhal rodičům v zemědělství. Před vstupem do čs. jednotky sloužil v Rudé armádě. Spolu se svým mladším bratrem Vladislavem vstoupil 23. února 1942 do čs. jednotky. V Buzuluku absolvoval kurz stíhačů tanků. Boje u Sokolova se zúčastnil jako zástupce velitele družstva a střelec lehkého kulometu. Za statečnost obdržel Čs. válečný kříž a sovětskou medaili Za odvalu, protože „jako střelec z lehkého kulometu 8. 3. 1943 přesnou

²⁷ FIDLER, Jiří: *Sokolovo 1943: Malý encyklopedický slovník*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0716-1, s. 35.

²⁸ KOURA, Petr – SOMMER, Vítězslav: „Ve vládě s komunisty nebudeme mít žádný vliv.“ *Deníkové záznamy profesora Zdeňka Pešky z let 1945-1948* in: *Paměť a dějiny*, 2008, č. 1, s. 141.

²⁹ SVOBODA, Ludvík: *Z Buzuluku do Prahy*. 7. vyd. Praha: Mladá fronta, 1974. 488 s.

³⁰ ERBAN, Vojta: *Běženci a vítězové*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1983. 347 s.

*palbou vyřadil několik desítek nepřátelských automatčků. Přesto, že byl raněn, neopustil zbraň a plnil dále svůj úkol do ukončení boje.*³¹ účastnil se všech dalších bojů, po vzniku armádního sboru se stal výkoným rotmistrem hudební čety 3. čs. samostatné brigády. Demobilizoval v prosinci 1945 v hodnosti rotmistra.³²

Po válce se usadil v obci Soseň na Rakovnicku, kde pracoval v zemědělství. Poté se přestěhoval do Sokolova na Starou Ovčárnu. Zemřel 2. října 1976.³³

Hladík Sigmund – klarinet

Dnes již poslední žijící příslušníka, nejen hudební čety v Buzuluku, ale i všech hudebních těles čs. vojenské jednotky, se mi podařilo kontaktovat a osobně si vyslechnout jeho vzpomínky na počátky hudebníků v Buzuluku.

Narodil se lotyšské matce židovského původu a českému otci 1. března 1927 v německé Mohuči. Jeho rodiče jako umělci cestovali po celé Evropě. V letech 1938-1939 pobývala rodina v Praze, po okupaci se rozhodli emigrovat. Dostali se do Lotyšska k příbuzným, nicméně Pobaltí v roce 1941 obsadil Sovětský svaz a tím pádem skončila doba svobody. Již v červnu téhož roku byla celá rodina zatčena a předána do shromažďovacího tábora pro „nepřátele“ SSSR v Tallinu a po dvou týdnech pokračovala transportem dále na východ. Bohužel, železniční transport napadla německá letadla a Sigmundovi zahynula maminka. Spolu s otcem byl pak převezen do internačního tábora v Orankách a odtud do gulagu poblíž města Akt'ubinsk v Kazachstánu.³⁴

Po propuštění podmíněným vstupem do čs. vojenské jednotky dorazili v únoru 1942 do Buzuluku, kde byl jako teprve patnáctiletý odveden jako elév.³⁵ Zhruba rok hrával s hudební četou, poté byl v Novochoopersku zařazen jako spojař. Prošel boji u Kyjeva, pravobřežní Ukrajiny a na Dukle. Později se vrátil k hudbě a stal se členem Armádního uměleckého souboru.

Na konci války demobilizoval a stejně jako jeho rodiče pracoval až do důchodu jako artista. Z války má dodnes trauma, po nocích trpí problémy se spaním. Žije v Praze.

Kačerek Alois – klarinet, velitel hudební čety

Narodil se 4. září 1893 v Rybí u Nového Jičína v rodině Aloise Kačerka a jeho ženy Tereziny, rozené Kvitové. Po absolvování pěti tříd obecné a dvou tříd občanské německé školy se 28. září 1911 dobrovolně přihlásil do armády, v rámci které se stal příslušníkem vojenské kapely. U té sloužil po celou první světovou válku. Po demobilizaci se usadil

³¹ VÚA-VHA Praha, f. SSSR-II, sign. 12/8, inv. č. 28.

³² VHA Bratislava, sb. kmenových dokladů, 1912/Hába.

³³ Záznam o odbojové činnosti v archivu HDK OV ČSBS Sokolov.

³⁴ Rozhovor se Sigmundem Hladíkem ze dne 14. 8. 2014.

³⁵ Jeho otec byl rovněž odveden – Václav Hladík, nar. 30. 11. 1895 v Praze, odveden 21. 2. 1942, kmenové číslo 375/m.

v Černovicích (dnes Rumunsko), kde hrál v místním divadle na hoboj a ve volném čase účinkoval s různými skupinami v kavárnách a barech.³⁶

V roce 1940 emigroval do Sovětského svazu. Dne 21. února 1942 vstoupil v Buzuluku do čs. vojenské jednotky, kde jej krátce poté pověřil velitel jednotky pplk. Ludvík Svoboda vytvořením a velením hudební čety. V čele hudby stál až do příchodu Víta Nejedlého, poté se stal dirigentem hudební čety 1. čs. brigády v rámci armádního sboru. Ke dni 2. ledna 1944 byl povýšen na rotmistra (hodnost rotného získal za 1. sv. války) a 7. března 1945 na štábního rotmistra. Po válce se nadále angažoval v Armádním uměleckém souboru V. Nejedlého. Dne 25. února 1950 byl povýšen s účinností od 1. 2. 1950 na nadporučíka a s účinností od 25. 2. 1950 na kapitána hudby.

Kaufman Václav – tenor

Narodil 12. června 1913 v Malované na Volyni jako jedno z dvanácti dětí do rodiny Vincence Kaufmana a jeho ženy Růženy, rozené Rudolfové. Měl čtyři sestry (Marii, Annu³⁷, Emílii a Olgu³⁸) a sedm bratrů (Josefa³⁹, Vladimíra, Alexandera⁴⁰, Bohumila⁴¹, Jiřího⁴², Řehoře⁴³ a Jindřicha⁴⁴). Prarodiče Václava přišli na Volyň v šedesátých letech 19. století, usadili se ve vesnici Noviny České, kde se v roce 1863 narodil jeho otec Vincenc.

Vychodil čtyři třídy české obecné školy. Ve volných chvílích hrál ve vesnické kapele na křídlovku. V květnu 1941 byl povolán do Rudé armády a zařazen k ženistům. Poté, co se dozvěděl o existenci čs. jednotky, odjel do Buzuluku, kde byl odveden 23. února 1942. V řadách zákopnické čety jako zástupce velitele družstva se zúčastnil boje u Sokolova, při kterém utrpěl lehké zranění. Stal se svědkem smrti svého kamaráda Josefa Jirkovského, kterého zabil svou vahou postřelený kůň.⁴⁵ V Novochoopersku byl přemístěn k hudební četě, kde hrál na křídlovku. Po vzniku armádního sboru se stal členem hudby 1. čs. samostatné brigády, ve které hrál až do konce války.

³⁶ NA Praha, f. ÚV SPB, soutěž 2961 Hybler Vladislav

³⁷ Anna Kočková (1896 – 1967). Dva její synové sloužili v 1. čs. armádním sboru, starší Alexander Kočka, nar. 1919, padl jako příslušník 1. brigády 23. září 1944 na Dukle, mladší Jaroslav Kočka válku přežil a zemřel v roce 1984.

³⁸ Olga Dragounová (1911 – 1965) se provdala za Jaroslava Dragouna, nar. 1906, který od března 1944 sloužil v 1. čs. armádního sboru. Po válce žila v Krnově.

³⁹ Josef Kaufman (20. 3. 1900 – 1968) absolvoval základní vojenskou službu u polské armády. V září 1939 dostal do armády povolávací rozkaz, nicméně než nastoupil službu, bylo Polsko obsazeno. Dne 13. dubna 1944 vstoupil do 1. čs. armádního sboru, kde sloužil jako kuchař u protitankového dělostřelectva. Jeho syn Josef, nar. 1926, rovněž sloužil v armádním sboru. Po válce pracoval v zemědělství.

⁴⁰ Alexander Kaufman (1. 5. 1908 – 1969) se v roce 1930 oženil. Dne 22. března 1944 vstoupil do armádního sboru. Po válce žil v Kolíně.

⁴¹ Bohumil Kaufman (2. 4. 1916 – 14. 7. 1988) vstoupil rovněž 22. března 1944 do armádního sboru. Po válce žil v Jirnech u Prahy a živil se v zemědělství.

⁴² Jiří Kaufman (1. 5. 1918 – 19. 8. 1986) sloužil od roku 1941 až do konce války jako minometčík u 410. minometného pluku Rudé armády. Prošel těžkými boji u Kurska a v Bělorusku. Po válce žil v obci Štědrá u Žlutic na Karlovarsku.

⁴³ Řehoř (1918 - ?) sloužil pravděpodobně v armádním sboru.

⁴⁴ Jindřich (1921 – 1942) zemřel na zánět slepého střeva.

⁴⁵ PÁNKOVÁ, M.: *Vzpomínka na Sokolovo*. Hlas revoluce 10, 1973, s. 7

Po válce se živil jako sedlák v Podbořanech, několik let žil v Trutnově. Poté až do roku 1982 bydlel v Habartově na Sokolovsku. Poslední tři roky života žil se svou bývalou spolubojovnicí Marií Pánkovou. Zemřel 11. dubna 1985. Je pohřben v Podbořanech.

Neumann/Najman Josef – trubka

Narodil se 28. dubna 1919 v Rovnu na Volyni. Před vstupem do čs. jednotky formálně sloužil v Rudé armádě, přímých bojů se však neúčastnil. V dubnu 1942 dorazil do Buzuluku, kde se stal příslušníkem 3. roty. Zúčastnil se boje u Sokolova, poté až do konce války sloužil u hudby.

Poláček Alexander - pozoun

Narodil se 30. srpna 1902 v Kyjevě (Ukrajina) do rodiny Čecha Jiřího Poláčka a jeho ženy Františky. Po absolvování sedmi třídy ruské obecné školy nastoupil v roce 1920 vojenskou službu u hudby Rudé armády, v rámci které vystudoval konzervatoř na vojenské hudební škole v Kyjevě. Po propuštění pracoval od roku 1923 až do vypuknutí války jako hudebník. Dne 13. února 1942 byl v Buzuluku odveden pod kmenovým číslem 208/m a zařazen do štábní roty-hudební čety. Velitel jej popisoval jako „klidného, spolehlivého, pracovitého, snaživého, ukázněného, ale málo energického“.

V rámci reorganizace praporu byl 15. července 1942 přemístěn ke 2. rotě a odtud na konci prosince opět k hudebnímu tělesu, kde poté sloužil až do konce války. Demobilizoval v hodnosti rotmistra (29. 4. 1943 byl povýšen na svobodníka, 28. 10. 1943 na desátníka, 9. 5. 1944 na četaře, 1. 1. 1945 na rotného a 4. 8. 1945 na rotmistra). Po válce se vrátil zpátky do rodného Kyjeva.

Edvín Scharf/Šafář - housle

Narodil se 18. ledna 1908 v Ostravě do rodiny Zikmunda a Augusty (roz. Gutmannové) Scharfových. Před válkou se živil jako hudebník v různých klubech a barech. I s otcem byl v říjnu 1939 transportován do Niska, odkud oba uprchli do Rovna, a dne 17. února 1942 odveden do čs. vojenské jednotky. Angažoval se při vzniku hudební čety, podílel se na shánění nástrojů nebo vzniku pochodu „Směr Praha“.⁴⁶ Po úmrtí Víta Nejedlého v lednu 1945 se stal jako podporučík hlavním dirigentem a uměleckým vedoucím Armádního uměleckého souboru. Po demobilizaci bydlel v Heřmanově ulici v Praze, poté spojil svůj život s Karlovými Vary, kde se nadále věnoval profesi muzikanta. Oženil se a v roce 1948 si změnil jméno na Šafář.⁴⁷ Zemřel za záhadných okolností, údajně při loupežném přepadení,⁴⁸ 23. listopadu 1997 ve svém bytě v Karlových Varech. Je pohřben na místním židovském hřbitově.

⁴⁶ *Na všech frontách za svobodu vlasti*. 1. vyd. Karlovy Vary: OV SPB, 1969, s. 138-139.

⁴⁷ NA Praha, f. PŘ 1941-1951, sign. S98/26, k. 9772.

⁴⁸ Dle sdělení Evy Šťastné z Židovské obce Karlovy Vary.

Schick/Šik Vojtěch - housle

Vojtěch Schick, od července 1946 počestně Šik se narodil se 13. března 1907 v Prostějově do rodiny židovského původu Josefy (roz. Mandlové) a Sigmunda Schickových. Po absolvování reálného gymnázia v roce 1922 pracoval jako obchodník v oděvnictví.⁴⁹

Po okupaci právě kvůli svému původu opustil těhotnou přítelkyni a emigroval do Sovětského svazu. Dne 17. února 1942 vstoupil do čs. vojenské jednotky v Buzuluku. Ve stavu náhradní roty zahájil výcvik, nicméně již 23. dubna 1942 byl přemístěn k hudební četě. V lednu 1943 odjel v rámci 3. roty s 1. čs. samostatným polním praporem na frontu. Zúčastnil se bojů o Sokolovo, Kyjev, pravobřežní Ukrajinu, na Dukle a květnu 1945 došel jako rotný do Prahy. Ve volných chvílích a při dalším výcviku nadále hrál v hudbě 1. čs. samostatné brigády. Demobilizoval a v srpnu 1945 se oženil se Zdenou Duchoňovou (*2. 5. 1914 Prostějov). V únoru 1948 emigrovala celá rodina i s malým synem Pavlem (*31. 7. 1939) do Buenos Aires, hlavního města Argentiny, kde i pravděpodobně zemřel.

Silan/Silbiger Arnošt - harmonika

Narodil se 19. listopadu 1921 v Bohumíně do rodiny právníka JUDr. Arnolda Silbigerera (23. 10. 1890-29. 11. 1960) a Ester Silbigerové, roz. Kirschnerové (24. 2. 1896-27. 12. 1975). Kvůli svému židovskému původu⁵⁰ musel emigrovat do SSSR a dne 27. dubna 1942 byl odveden v Buzuluku do čs. vojenské jednotky. Absolvoval kurz telefonistů a jako spojka velitele 1. čety (velitel Oldřich Kvapil) 3. roty 1. čs. samostatného polního praporu odjel na frontu. Později v Novochopersku absolvoval důstojnickou školu. Konec války ho zastihl jako podporučíka ve funkci osvětového důstojníka 4. pěšího praporu 3. čs. samostatné brigády.

Po osvobození zůstal v armádě, kde pracoval na oddělení osvěty ministerstva Národní obrany, nicméně v 50. letech byl z armády propuštěn a vězněn. Po rehabilitaci pracoval jako ředitel studií Čs. rozhlasu.⁵¹ Zemřel 2. listopadu 1996. Je pohřben na Olšanských hřbitovech v Praze.

Šebl Horymír – violoncello

Pocházel z ukrajinského Charkova, kde se narodil 11. května 1909. V Buzuluku, kde byl odveden 18. února 1942, absolvoval poddůstojnickou školu s prospěchem „dobře“. Na frontu odešel ve funkci velitele družstva 1. roty a při prvním bojovém vystoupení Čechoslováků na východní frontě utrpěl těžká zranění. Byl vyznamenán Čs. válečným křížem 1939 a po vyléčení sloužil nadále u hudby. Poté se stal příslušníkem tankového praporu a v hodnosti desátníka zemřel 30. března 1944 při bombardování města Rovno.

⁴⁹ Státní oblastní archiv Prostějov, Památník 75. výročí reálky (Státního reálného gymnasia) v Prostějově 1871-1946. Prostějov 1946, s. 163

⁵⁰ Jeho sestra Edita se stal obětí holocaustu, naopak rodiče věznění v koncentračním táboře přežili. Ze vzdálenějších příbuzných nepřežilo válku 12 osob.

⁵¹ BROŽ, Miroslav: c. d., s. 308.

Tesařík Richard - zpěv

Většina pamětníků znala Richarda Tesaříka především z frontové linie, kde projevil své velitelské schopnosti a stal se jednou z nejvýznamnějších osobností druhoválečného odboje. Přitom o něm není známo, že měl velký talent na umění. Psal básně, poémy, zpíval... „*Táta měl krásný basbaryton. S bráchou jsme se styděli, když si zpíval ve sprše a operní árie byly slyšet až na dvoře.*“⁵² vzpomíná jeho syn Richard, známý herec a zpěvák kapely Yo-Yo Band.

Narodil se 3. prosince 1915 manželům Jaroslavu Tesaříkovi a Emilii Tesaříkové, rozené Wagnerové v pražských Vinohradech. Otec byl obchodním příročím, matka vystupovala ve Vinohradském divadle jako operní subreta a právě po ní zdědil umělecký talent. V roce 1921 se rodina přestěhovala do Příbrami, kde mladý Richard docházel do obecné a měšťanské školy. Kvůli rodinné tradici poté studoval dvouletou obchodní pokračovací školu a praxi získával u příbramské firmy s textilem Barkus. Vzdělání si ještě rozšířil aranžérskou školou v Praze a pak jako aranžér pracoval v několika obchodních firmách po celých Čechách.

Vojenskou prezenční službu nastoupil v říjnu 1937 u pěšího pluku 37 v Berouně, absolvoval poddůstojnickou školu v Kladně a v dubnu 1938 po návratu do Berouna byl povýšen na svobodníka. Během mobilizace velel družstvu strážního praporu v Žatci-Pospoloprtech, nicméně po jejím skončení se vrátil do domovské posádky a v lednu 1939 odjel s celým pěším plukem 37 jako posila na Podkarpatskou Rus, kde se dobrovolně se přihlásil do boje s maďarskými jednotkami.

V dubnu 1939 byl propuštěn z armády a vrátil se do Pardubic, kde se věnoval původnímu povolání. Ale Již 13. srpna 1939 překročil hranice do Polska. Jako jeden z mála příslušníků čs. legionu se krátce po vypuknutí války 14. září 1939 podílel na odražení náletu německých bombardérů u Tarnopolu. Po porážce Polska pobýval s kvasilovskou skupinou na Volyni a v březnu 1940 se vrátil k bývalému legionu, nyní Východní skupině čs. armády v zahraničí.⁵³ V SSSR zůstal jako instruktor budoucí čs. armády a s oranskou skupinou přijel na počátku února 1942 do Buzuluku.

V Buzuluku zpočátku zastával funkci výkonného rotmistra 2. roty, v březnu byl povýšen na rotného a po absolvování důstojnické školy se stal velitelem čety 2. roty. V listopadu 1942 získal hodnost rotmistra a takto odjel na konci ledna 1943 na frontu. Při střetnutí s Němci u Sokolova utrpěl lehké zranění a za projevené hrdinství obdržel Čs. válečný kříž 1939 a sovětský řád Rudé hvězdy. Později při reorganizaci na 1. čs. brigády absolvoval s výtečným prospěchem tankové učiliště v Tambově. Několik dní sloužil jako náčelník štábu tankového praporu brigády, nicméně dne 5. srpna 1943 se stal velitelem roty lehkých tanků T-70M a po dalším přesunu na frontu ke Kyjevu měla přijít jeho nejslavnější chvíle.

⁵² Richard Tesařík: *Otec se občas choval jako carský důstojník*. Lidovky.cz [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/richard-tesarik-otec-se-obcas-choval-jako-carsky-dustojnik-pnw-/lide.aspx?c=A131105_121213_ln_domov_ebr

⁵³ Někdy nazývána také jako oranská nebo suzdalská, podle míst internace.

Během osvobození hlavního města Ukrajiny 5. listopadu 1943 postupovaly Tesaříkovy tanky k zoologické zahradě a filmovým ateliérům. Následující den dosáhla jeho rota deseti tanků jako první břehů Dněpru. Jako jeden ze tří příslušníků⁵⁴ brigády získal za boj o Kyjev titul hrdiny Sovětského svazu. Později se již jako velitel 3. tankové praporu účastnil těžkých bojů na Dukle. Dne 22. září 1944 během útoku na Hyrowu horu zasáhla jeho stroj pancéřová pěst, Tesařík s velkým štěstím z hořícího tanku vyskočil, nicméně přišel o levé oko a svým vzhledem začal kvůli páse připomínat Jana Žižku. Po vyléčení se znovu zapojil do bojů v oblasti Dukelského průsmyku. V březnu 1945 byl jmenován velitele čestné stráže presidenta republiky Edvarda Beneše v Košicích.

Poté studoval Vojenskou akademii tankových a mechanizovaných vojsk v Moskvě a po návratu domů zastával od července 1949 funkci profesora na katedře tankového vojska Vyššího vojenského učiliště v Praze. Od prosince 1950 pracoval jako náčelník štábu Velitelství tankového a mechanizovaného vojska, nicméně kvůli sporům nejdříve přešel na nižší funkci a poté byl dokonce obviněn kvůli ztrátě údajně utajovaného dokumentu. Odseděl si devět měsíců ve vyšetřovací vazbě, krátce nato však bylo stíhání zastaveno. V listopadu 1954 převzal velení 13. tankové divize v Mladé Boleslavi, od října 1956 již jako generál zastával funkci zástupce velitele 1. vojenského okruhu a v červenci 1958 se stal prvním zástupcem velitele 4. armády. Po propuštění do zálohy v listopadu 1960 nastoupil zaměstnání u ČSAD, do důchodu odešel z Avie Letňany. Zemřel 27. března 1967 na následky infarktu v Ústí nad Labem.⁵⁵

Vyznamenání: Zlatá hvězda hrdiny SSSR (21. 12. 1943), 5x Čs. válečný kříž 1939, Čs. vojenská medaile Za zásluhy I. stupně (11. 8. 1945), čs. medaile Za chrabrost před nepřítelem, Řád SNP I. třídy, Zlatá medaile Čs. vojenského řádu bílého lva Za vítězství, sovětský Řád Lenina (21. 12. 1943), 2x sovětský řád Rudé hvězdy (17. 4. 1943 a 10. 8. 1945) a mnoho dalších československých i sovětských řádů a medailí.

Traubmann/Toman Ervín – klavír

Narodil se 4. listopadu 1910 ve Studénce na severní Moravě do rodiny židovského původu. Před válkou byl profesionálním hudebníkem. V Buzuluku vstoupil do jednotky 16. února 1942 pod kmenovým číslem 273/m. Ke 2. červenci téhož roku byl povýšen na četaře (hodnost desátníka získal v předmnichovské armádě). Psal hudbu k novým písním, je autorem i té neznámější „Směr Praha“. Po válce emigroval do Venezuely.

⁵⁴ Spolu s Josefem Buršíkem a Antonínem Sochořem.

⁵⁵ *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. 1. vyd. Praha: AVIS, 2005. ISBN 80-7278-233-9, s. 298.

ZÁVĚR

V mé práci, která se jako první uceleně věnuje historii hudební čety v Buzuluku a osudům jejich příslušníků se mi podařilo zpracovat neznámé a zapomenuté, avšak velice důležité informace. Podle mého názoru měla a má vojenská hudba významný pozitivní vliv na psychiku vojáků. Hledání odpovědi na otázku, jaké byly osudy jednotlivých mužů na fotografii, bylo velmi složité. Díky probádání velkého množství neznámých pramenů se čtenář může dozvědět o zajímavých, leckdy až neuvěřitelných osudech...

Hudba je všude kolem nás, každý se občas zúčastní nějakého koncertu či si pouze pustí rádio nebo písničku na internetu. Nejinak tomu bylo i v Buzuluku, kde pro mnohé znamenala muzika zpříjemnění dlouhých chvil při náročném výcviku.

Během několikaměsíčního bádání jsem strávil hodiny v archivech, knihovnách, ale také u poslední žijící osoby na fotografii – Sigmunda Hladíka. Právě jemu bych chtěl tuto práci věnovat, neboť v letošním roce oslaví již své 88. narozeniny.

Historie hudebního tělesa v Buzuluku by si rozhodně zasloužila větší pozornost, ve své budoucí práci bych se jí rád věnoval a rozšířil rozsah bádání na celé dějiny hudby v 1. čs. armádním sboru. Čtenář jistě ocení bohatou přílohu, kterou tvoří většinou nepublikované dokumenty a fotografie.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

Archivní prameny:

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha

- fond Evidence čs. vojenských osob v zahraničí za 2. světové války
- fond 24 – kvalifikační listiny
- fond SSSR-II – 1. čs. samostatný polní prapor v SSSR
- fond kmenových dokladů

Vojenský historický archiv Bratislava

- sbírka kmenových dokladů

Vojenský archiv – centrální registratura Trnava

- sbírka kmenových dokladů

Národní archiv Praha

- fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna 1931-1940
- fond Ústřední výbor Svazu protifašistických bojovníků

Státní oblastní archiv Prostějov

- Památník 75. výročí reálky (Státního reálného gymnasia) v Prostějově 1871-1946

Soukromý archiv autora

Literatura:

BÍLEK, Jiří – HODÍK, Milan – PEŠEK, Bohumil: *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. 1. vyd. Praha: Avis, 2008. 110 s. ISBN 978-80-7278-447-9

BROŽ, Miroslav: *Hrdinové od Sokolova*. 2. vyd. Praha: Avis, 2006. 532 s. ISBN 80-7278-365-3

ERBAN, Vojta: *Běženci a vítězové*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1983. 347 s.

FIDLER, Jiří: *Sokolovo 1943: Malý encyklopedický slovník*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2004. 119 s. ISBN 80-206-0716-1

HRUŠKA, Tomáš: *Vojenská hudba v Brně, její historie a význam pro kulturní život města: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2012. 84 s. Vedoucí diplomové práce Stanislav Tesař.

JIRÁNEK, Jaroslav: *Vít Nejedlý: Z historie bojů o novou, socialistickou kulturu*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. 528 s.

KOURA, Petr – SOMMER, Vítězslav: „*Ve vládě s komunisty nebudeme mít žádný vliv.*“ *Deníkové záznamy profesora Zdeňka Pešky z let 1945-1948* in: Paměť a dějiny, 2008, č. 1.

Na všech frontách za svobodu vlasti. 1. vyd. Karlovy Vary: OV SPB, 1969. 191 s.

SVOBODA, Ludvík: *Z Buzuluku do Prahy*. 7. vyd. Praha: Mladá fronta, 1974. 488 s.

VIČAROVÁ, Eva: *Rakouská vojenská hudba 19. století a Olomouc*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, ISBN 80-244-0401-X

Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945. 1. vyd. Praha: AVIS, 2005. 350 s. ISBN 80-7278-233-9

Internetové zdroje:

Richard Tesařík: Otec se občas choval jako carský důstojník. Lidovky.cz [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/richard-tesarik-otec-se-obcas-choval-jako-carsky-dustojnik-pnw-/lide.aspx?c=A131105_121213_ln_domov_ebr

major v. v. Sigmund Hladík (1927). Pametnaroda.cz [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/2237/#cs_2237

Místo úvodu. Kavk.cz [online]. [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: http://www.kavk.cz/z_historie_skoly.html

SEZNAM PŘÍLOH

a) přílohy textové

HIST.01: text písně „Směr Praha“, která vznikla v Buzuluku.

HIST.02: text písně Jana Mareše „Za nový svět“, která vznikla taktéž v Buzuluku.

HIST.03: text písně „Hej puško“. Autorem slov je Jan Mareš, hudby Ervín Traubmann-Toman.

b) přílohy obrazové

HIST.04: První skupina hudebníků v Buzuluku. Zleva: Josef Bolard, Alexander Poláček, Alois Kačerek, Erich Schick/Šik, Petr Brechler, Heřman Bergman/Borský, Sigmund Hladík, Josef Neumann/Najman, Edvín Scharf/Šafář, Horymír Šebl, Ervín Traubmann/Toman, Arnošt Silan/Silbiger, Richard Tesařík a Vojtěch Eckstein/Erban.(VÚA-VHA Praha)

HIST.05: Momentka ze slavnostního pochodu.(VÚA-VHA Praha)

HIST.06: Momentka ze slavnostního pochodu.(VÚA-VHA Praha)

HIST.07: Hudebníci v Buzuluku (VÚA-VHA Praha)

HIST.08: Vystoupení hudební čety u příležitosti slavnostního předání bojové zástavy 1. čs. samostatnému polnímu praporu, 27. leden 1943. (VÚA-VHA Praha)

HIST.09: Josef Bolard na poválečné fotografii (NA Praha)

HIST.10: Heřman Borský/Bergmann (archiv autora)

HIST.11: Jan Mareš s Vojtěchem Ecksteinem/Erbanem ve Veseloje po bitvě u Sokolova (VÚA-VHA Praha)

HIST.12: Josef Hába (archiv Zdeny Foldové)

HIST.13: Sigmund Hladík (foto Luděk Jirka)

HIST.14: Sigmund Hladík (první vlevo) s kamarádem Zdeňkem Damaškem (první zprava) (archiv S. Hladíka)

HIST.15: Alois Kačerek diriguje koncert hudební čety 1. čs. brigády v Proskurově, 1944. (archiv autora)

HIST.16: Václav Kaufman (archiv Miroslava Brože)

HIST.17: Edvín Scharf/Šafář (archiv autora)

HIST.18: Erich Schick/Šik na poválečné fotografii (NA Praha)

HIST.19: Arnošt Silan/Silbiger hraje na harmoniku, Veseloje 1943 (VÚA-VHA Praha)

HIST.20: Richard Tesařík po bitvě o Kyjev (VÚA-VHA Praha)

HIST.21: Ervín Traubmann/Toman na poválečné fotografii (NA Praha)

HIST.22: Ervín Traubmann/Toman (vlevo) na fotografii s hudebním skladatelem Vítem Nejedlým (VÚA-VHA Praha)

HIST.23: Noty a text pochodu Směr Praha (VÚA-VHA Praha)

PŘÍLOHY

a) přílohy textové

HIST.01: text písně „Směr Praha“, která vznikla v Buzuluku.

1. Přes spáleniště, přes krvavé řeky,
jdou mstící pluky neochvějně dál.
Na naší straně srdce, právo, věky,
jdem vpřed jak čas, jak pomsty hrozný val.
S potomky slavných ruských bohatýrů
vnuk husitů jde bok po boku vpřed.
Jsme zbraň i hráz rodícího se míru,
jsme nových dnů přední úderný sled.

Refrén:

S velikou armádou rvát se jdem se smrtí,
nás s Rudou armádou nikdo nerozdrtí.
My svorní a silní pěsti své zvedáme,
společně v boj půjdeme vpřed
anebo spolu - padneme.

2. S Uralu zříš, kde západ tone v kouři,
do srdcí věrných požár Lidic šleh.
Váš vzdorný hlas majákem je nám v bouři,
sílí náš krok, hotoucí vzpory dech.
A my už jdem, v pochodu milionů,
roste náš zpěv z krve a popele,
smrt rozsejem v ozvěnu dětských stonů,
rozbitých snů odvážní mstitelé.

3. Nad Vltavou až nové ráno vzplane,
v červácích svítne slunce z východu.
Za pluhem zas svobodný oráč stane,
vykročíme k šťastnému pochodu.
My zemí zořem od pólu až k pólu -
rovný jsme národ mezi národy.
My do konce už zůstaneme spolu
věrná stráž štěstí, míru, svobody.

Refrén

HIST.02: text písně Jana Mareše „Za nový svět“, která vznikla také v Buzuluku.

1. Cestami bojů, cestami slávy
dál s Rudou armádou vítězně jdem
přes Karpat štíty jak proudy lávy.
Němce a Maďary poženem ven.

Refrén:

Povel je dán,
k poslední bitvě vlast volá.
Jak bouře jdem,
kdo naší síle odolá?
Jen ku předu,
za sledem sled,
v poslední boj
za nový svět!

2. Neujdou žháři, neujdou vrazi,
v pelechu najde je železná dlaň.
Mstitelů ruka k zemi je srazí,
zaplatí národu krvavou daň.

Refrén.

3. Přes Latorici, přes Hron i Hanon
prapor svůj donesem na pražský Hrad.
Smeteme všechny, kdo v cestě stanou!
Se zrádci národa jdem účtovat.

Refrén.

4. Volnosti prapor zavlá nad zemí,
o práci svobodné zahučí stroj!
V bratrství věčném žít budem s těmi,
s kterými včera jsme šli v svatý boj.

Refrén.

HIST.03: text písně „Hej puško“. Autorem slov je Jan Mareš, hudby Ervín Traubmann-Toman.

1. Hej, ty puško, puško moje,
jak já tě mám rád!
Čekají nás těžké boje,
půjdem bojovat.
Když už půjdem, nedáme se,
budem svorně stát,
v stepích, horách nebo v lese
budeme se rvát.

2. Hordy Němců, hnědé vrahy,
spolu budem hnát,
za ty naše rodné prahy
s nimi účtovat.
Zamíříme v srdce černá –
v duši pomsty hlad –
nechvěje se puška věrná,
puška – kamarád.

3. Za ston matky, za pláč dětí,
za muka a hlad
ať horoucí kulka letí
hadi srdce rvát.
Vrahům, žhářům, násilníkům
začnem skočnou hrát.
Bude horko zákeřníkům
v náš tak tancovat.

4. Očistíme od plevele
zpustlý světa sad.
Pak si s tebou, puško, směle
můžem sbohem dát.
Dnes však, ještě stůjme v střehu,
ještě syčí had,
za svobodu rodných břehů
jdeme bojovat.

b) přílohy obrazové

HIST.04: První skupina hudebníků v Buzuluku. Zleva: Josef Bolard, Alexander Poláček, Alois Kačerek, Erich Schick/Šik, Petr Brechler, Heřman Bergman/Borský, Sigmund Hladík, Josef Neumann/Najman, Edvín Scharf/Šafář, Horymír Šebl, Ervín Traubmann/Toman, Arnošt Silan/Silbiger, Richard Tesařík a Vojtěch Eckstein/Erban.(VÚA-VHA Praha)

HIST.05: Momentka ze slavnostního pochodu.(VÚA-VHA Praha)

HIST.06: Momentka ze slavnostního pochodu.(VÚA-VHA Praha)

HIST.07: Hudebníci v Buzuluku (VÚA-VHA Praha)

HIST.08: Vystoupení hudební čety u příležitosti slavnostního předání bojové zástavy 1. čs. samostatnému polnímu praporu, 27. leden 1943. (VÚA-VHA Praha)

HIST.09: Josef Bolard na poválečné fotografii (NA Praha)

HIST.10: Heřman Borský/Bergmann (archiv autora)

HIST.11: Jan Mareš s Vojtěchem Ecksteinem/Erbanem ve Veseloje po bitvě u Sokolova
(VÚA-VHA Praha)

HIST.12: Josef Hába (archiv Zdeny Foldové)

HIST.13: Sigmund Hladík (foto Luděk Jirka)

HIST.14: Sigmund Hladík (první vlevo) s kamarádem Zdeňkem Damaškem (první zprava)
(archiv S. Hladíka)

HIST.15: Alois Kačerek diriguje koncert hudební čety 1. čs. brigády v Proskurově, 1944.
(archiv autora)

HIST.16: Václav Kaufman (archiv Miroslava Brože)

HIST.17: Edvín Scharf/Šafář (archiv autora)

HIST.18: Erich Schick/Šik na poválečné fotografii (NA Praha)

HIST.19: Arnošt Silan/Silbiger hraje na harmoniku, Veseloje 1943 (VÚA-VHA Praha)

HIST.20: Richard Tesařík po bitvě o Kyjev (VÚA-VHA Praha)

HIST.21: Ervín Traubmann/Toman na poválečné fotografii (NA Praha)

HIST.22: Ervín Traubmann/Toman (vlevo) na fotografii s hudebním skladatelem Vítem Nejedlým (VÚA-VHA Praha)

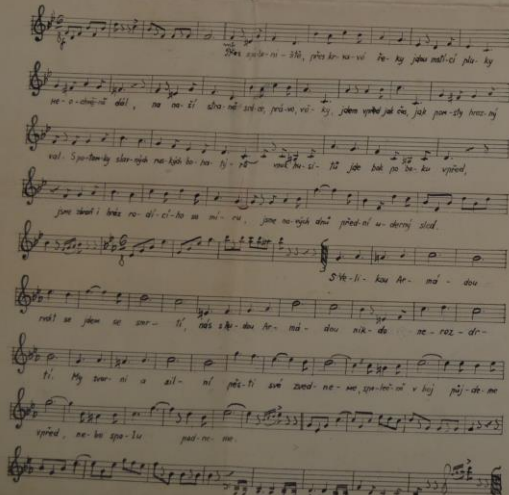

HIST.23: Noty a text pochodu Směr Praha (VÚA-VHA Praha)

Směr Praha

Pochod.
1. polnímu praporu čs. voj. jednotky v SSSR k odchodu na frontu.
Tekst: čet. Mareš. Hudba: čet. Traubmann.

*P*řes spaleniště, přes krvavé řeky
jdou mlčí pluky neochvějně dál,
na naší straně sráče, právo, věky,
jdem vpřed jak čas, jak pomsty hrozivý val.
S počátky slavných ruských bohatýrů
vnuk husitů jde bok po boku vpřed,
jsme zbraní i hráz rodícího se míru,
jsme nových dnů přední úderný sled.

S Velikou Armádou
rvát se jdem se smrtí,
nás s Rudou Armádou nikdo nerozdělí.
My svari a silní pěši své zvedneme,
společně v boj půjeme vpřed,
nebo spolu padneme.

S Uhlu zřívá kde západ táne v kauri,
do sráči věrných požár Lidic šleh,
vaš vzdorný hlas majákem je nám v bouři,
silí náš krok boroucí vzpoury dech.
A my už jdem, v pochodu milionů
rosle náš zpěv z krve a popele,
smrtí rozsejem v ozvěnu dětských stonů,
rozbitých snů odvázní mstítelé.

*N*ad Vltavu až nové ráno vzplane,
v červánkách svítne slunce z východu,
za pluhem zas svobodný orač stane,
vykročíme k šťastnému pochodu.
My zemi zářem od polu až k polu,
rovny jsme národ mezi národy,
My do konce už zůstaneme spolu,
věrná stráž štěstí, míru, svobody.